

Dr Beata Bocian

W trosce o dziecko, czyli o współpracy szkoły z rodzicami

Demokratyczna szkoła uznaje prawo uczniów, nauczycieli i rodziców do wspólnego podejmowania decyzji dotyczących jej funkcjonowania. Każdy z wymienionych podmiotów powinien mieć możliwość wypowiedzenia własnego zdania na temat planowanych przedsięwzięć, gdyż wszystko, co zostanie wypracowane wspólnymi siłami nauczycieli, uczniów i rodziców, będzie stanowiło dla nich wartość, a nie zło konieczne, któremu trzeba się poddać. Proces demokratyzacji życia szkolnego powinien cechować się nie tylko konsekwentnym zainteresowaniem władz oświatowych rolą uczniów w życiu szkoły, ale również rolą ich rodziców. Współpraca rodziców ucznia z dyrekcją szkoły oraz radą pedagogiczną¹ ma duże znaczenie w realizacji zadań edukacyjnych i wychowawczych.

W ostatnich latach znacznie wzrosła świadomość rodziców na temat przysługujących im w szkole praw. Nie bez znaczenia na jej kształtowanie pozostał rozwój demokracji w Polsce. Obligatoryjne funkcjonowanie rad rodziców w polskim systemie oświatowym przyczyniło się do uściślenia i rozszerzenia współpracy środowiska szkolnego z rodzicami uczniów. Podstawą działalności rodziców są ich uprawnienia wynikające z przepisów prawa międzynarodowego² oraz krajowego³. Mimo istniejących regulacji normatywnych nadal w polskiej szkole można zauważyć szereg problemów dotyczących współpracy nauczycieli i rodziców.

W świetle wielu czynników determinujących rozwój różnego rodzaju problemów wychowawczych współpraca między nauczycielami i rodzicami uczniów powinna być stawiana na pierwszym planie zarówno przez teoretyków, jak i praktyków nauk społecznych – szczególnie zaś pedagogów. Spójne działania szkoły i rodziny mogą stanowić swoiste panaceum dla wielu sytuacji problemowych, w jakich mogą znaleźć się dzieci – uczniowie.

Z przykrością możemy stwierdzić, że współpraca nauczycieli i rodziców należy dzisiaj do obszarów „lekką” zaniedbanych przez oba wymienione podmioty. Media, ale także powszechnie głoszone opinie na temat nauczycieli i rodziców często dotyczą sytuacji konfliktowych między nimi, wygórowanych życzeń, braku zrozumienia czy nawet zainteresowania jednych i drugich sprawami młodego człowieka. Nauczyciele twierdzą, że od wychowywania dziecka są rodzice. Rodzice zarzucają nauczycielom szablonowe traktowanie ich dziecka. Boją się krytyki i negatywnych opinii na własny temat i stosowanych przez nich metod wychowawczych. W takiej sytuacji wzajemne kontakty nauczycieli i rodziców ograniczają się najczęściej do organizowania wywiadówek (zazwyczaj dwóch – na początku roku szkolnego i semestralnej) oraz indywidualnych spotkań, które wymuszone są zaistnieniem nadzwyczajnych sytuacji, np. negatywnymi zachowaniami dziecka, naruszeniem obowiązujących w szkole przepisów prawnych.

¹ Znaczenie współpracy i współdziałania rodziny ze szkołą ze względu na ich wartość wychowawczą wielokrotnie podkreślane jest przez wybitnych pedagogów. Zob. Szymański M.J. *Rodzina i szkoła w procesie gwałtownej zmiany społecznej* [w:] Nowosad I., Szymański M.J. [red.] *Nauczyciele i rodzice. W poszukiwaniu nowych znaczeń i interpretacji współpracy*, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2004, s. 27-37.

² Zob. Kunicki-Goldfinger M. *Prawa rodziców w europejskich systemach oświaty* [w:] Starzyński W., Wieczorek E., Kołodziejczyk W., Kunicki-Goldfinger M. *Prawa rodziców w szkole*, Społeczne Towarzystwo Oświatowe, Warszawa 2002, s. 12-16.

³ Zob. Wieczorek E. *Prawa rodziców w polskim systemie oświaty* [w:] Starzyński W., Wieczorek E., Kołodziejczyk W., Kunicki-Goldfinger M., op. cit., s. 31-38.

W dalszych rozważaniach można by omawiać ciemne strony współpracy nauczycieli i rodziców, ale należy postawić pytanie – w jakim celu? Powszechnie wiadomo, że nie sztuką jest burzyć i narzekać. Stawiając na optymizm pedagogiczny, proponuję przeanalizować wybrane obszary i zagadnienia dotyczące współpracy nauczycieli i rodziców w celu podjęcia działań zmieniających to, co jest niekorzystne.

Rodzina jest naturalnym środowiskiem życia każdego człowieka – środowiskiem, w którym przebiegają procesy wychowania i socjalizacji, a tym samym miejscem, które sprzyja wszechstronnemu rozwojowi człowieka bądź też ten rozwój hamuje. Odgrywa szczególnie istotną rolę w kształtowaniu osobowości dziecka. To właśnie rodzice od chwili narodzin swojego dziecka zaspokajają jego podstawowe potrzeby, zapewniają optymalną opiekę w każdym okresie jego życia. Od tego, jak rodzice wywiązują się ze swoich zadań i powinności względem dziecka, uzależniony jest jego dalszy rozwój i funkcjonowanie.

W ostatnich latach wraz z przemianami gospodarczymi kraju środowisko rodzinne uległo zmianom. Szczególną uwagę należy zwrócić na relacje rodzice – dzieci. Praca zawodowa rodziców zajmuje im dużo czasu, a w związku z tym rodzice mniej uwagi poświęcają swoim dzieciom. Determinuje to w znacznej mierze ich wpływ wychowawczy. Rodzice często przenoszą problemy pracy zawodowej na własną rodzinę. Tryb życia rodziców, pełen pośpiechu i napięć, dodatkowo ujemnie wpływa na klimat wychowawczy domu. Brak zainteresowania dziećmi, ich problemami prowadzi do ubożenia łączącej ich więzi. Zaburzone relacje w funkcjonowaniu rodziny najczęściej znajdują odzwierciedlenie w ukształtowaniu indywidualnych cech człowieka. Należą do nich np. negatywny obraz własnej osoby, niski poziom samoakceptacji, wyższy introwersji, brak umiejętności rozwiązywania trudnych sytuacji, skłonność do przeżywania stanów lękowych, niska odporność na stres, trudności w nawiązywaniu kontaktów, zaburzenia zachowania.

W sytuacji takiej istnieje realne niebezpieczeństwo, że młody człowiek będzie szukał ucieczki i wybierał nowe, nieznane i nie zawsze dobre drogi, np. eksperymentowanie ze środkami uzależniającymi jako ucieczka przed frustracją, przynależność do grup subkulturowych czy przestępczych. Zachowania rodziców w trudnych sytuacjach charakteryzują się dużym poziomem zróżnicowania.

Często rodzice nie chcą przyjąć do wiadomości, że ich dziecko ma problem. Reakcja taka wynika z przerażenia rodziców, którzy nie zawsze wiedzą, jak pomóc dziecku i gdzie sami mogą zwrócić się o pomoc. Szkoła jest często ostatnim miejscem, do którego udają się rodzice. Zachowanie takie wynika z tego, iż rodzice w kontaktach z nauczycielami boją się, iż zostaną krytycznie ocenieni jako rodzice, którzy niewłaściwie (źle) wychowali swoje dziecko bądź też dlatego, że ich dotychczasowe doświadczenia dotyczące wzajemnej współpracy ze środowiskiem szkolnym w przezwyciężaniu trudności są negatywne. Dodatkowymi czynnikami, które niekorzystnie wpływają na wzajemne relacje rodzice – nauczyciele, są:

- niechęć, a częściej wstyd przed ujawnieniem problemów rodzinnych,
- obawa przed ingerencją w życie rodzinne,
- etykietowanie dziecka z powodu ujawnionych problemów.

Rozwijanie efektywnej współpracy między szkołą (dyrekcją, wychowawcą, nauczycielami, pedagogiem szkolnym) a rodzicami ucznia jest dzisiaj jednym z podstawowych zadań, ale i problemów pedagogicznych. Pedagogiczna relacja rodzina – szkoła nie może ograniczać się jedynie do współuczestnictwa rodziców w edukacji własnego dziecka, które najczęściej sprowadza się do uzyskania przez nich informacji na temat osiągnięć szkolnych.

Zdaniem Mieczysława Sobockiego współpraca między nauczycielami i rodzicami to *działanie zmierzające do urzeczywistnienia określonych celów, w tym zwłaszcza podejmowania wspólnych decyzji i konkretnych działań. Rozumiana w ten sposób współpraca zakłada dwukierunkowe wywieranie wpływów, tzn. że wpływom tym podlegają ze strony nauczycieli – rodzice, a ze strony rodziców – nauczyciele. Przy czym nie wyklucza się jednokierunkowych oddziaływań, tj. wyłącznie jednych na drugich, a nie odwrotnie*⁴. Jednym z podstawowych zadań tak rozumianej współpracy powinno być wspólne poszukiwanie rozwiązań sytuacji problemowych, jakie mogą wystąpić w procesie dydaktyczno-wychowawczym.

Cele wzajemnej współpracy szkoły z domem rodzinnym ucznia powinny uwzględniać⁵:

- aktywne współuczestnictwo rodziców w życiu szkoły, do której uczęszcza ich dziecko, poprzez organizowanie różnego rodzaju imprez,
- ustalenie i realizację wspólnych działań wychowawczych i profilaktycznych (wzajemne współdziałanie),

⁴ Łobocki M. *W trosce o wychowanie w szkole*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007, s. 177.

⁵ Por. Ibidem, s. 178.

- wzajemne wsparcie (rodziców przez nauczycieli, nauczycieli przez rodziców),
- pedagogizację rodziców,
- integrację nauczycieli, uczniów i ich rodziców, lepsze ich poznanie się oraz umacnianie pozytywnych więzi emocjonalnych między poszczególnymi grupami.

Realizacja zaprezentowanych powyżej celów możliwa jest dzięki starannie dobranym formom współpracy. Formy współpracy nauczycieli i rodziców obrazuje poniższe zestawienie:

GRUPOWE	INDYWIDUALNE
<ul style="list-style-type: none"> • spotkanie z wychowawcą klasy (rozpoczynające współpracę) • spotkania informacyjno-organizacyjne (np. semestralne, robocze) • spotkania tematyczne • pedagogizacja rodziców (spotkania edukacyjne) 	<ul style="list-style-type: none"> • konsultacje dla rodziców • indywidualne rozmowy dotyczące zgłaszanych obszarów problemowych (zawieranie kontaktów) • kontakty korespondencyjne • rozmowy telefoniczne • wizyty domowe

* Opracowanie własne

Inną ważną formą współpracy rodziców ze szkołą jest ich aktywny udział w radzie rodziców i radzie szkoły. Mimo opiniotwórczego charakteru rada rodziców może odgrywać ważną rolę w kształtowaniu współpracy między szkołą a rodzicami ucznia, która przejawia się między innymi w aktywizowaniu pozostałych rodziców do czynnego udziału w realizacji wielu zadań, zwłaszcza wynikających z programu wychowawczego szkoły i szkolnego programu profilaktyki.

Skuteczność współpracy nauczycieli i rodziców nie zależy tylko od jej form. Na efektywność organizowanej współpracy znaczący wpływ ma jej klimat.

W praktyce wzajemna współpraca szkoły z domem rodzinnym ciągle napotyka wiele trudności i różnego rodzaju barier. Wśród najczęściej wymienianych przez nauczycieli znalazły się: brak odpowiednich umiejętności interpersonalnych i wychowawczych, negatywne nastawienie rodziców do współpracy, krytyczne uwagi rodziców pod adresem nauczycieli oraz brak zainteresowania sytuacją własnego dziecka. Poniżej przykładowe wypowiedzi nauczycieli na temat ich współpracy z rodzicami uczniów.

Uważam, że ścisła współpraca nauczyciela z rodzicami dziecka ma olbrzymie znaczenie dla osiągnięcia sukcesu edukacyjnego i wychowawczego. Skuteczne

wartościowe wychowanie nie jest możliwe bez współpracy z domem rodzinnym – współpracy opartej na wzajemnym partnerstwie, zaufaniu, które mogą się wzmocnić w wyniku różnorodnych działań podejmowanych wspólnie dla dobra ucznia.

wychowawca II klasy gimnazjum

Właściwa współpraca z rodzicami ucznia może okazać się dużą pomocą w likwidowaniu trudności w nauce i zachowaniu własnego dziecka. Ich udział jest niezbędny, gdyż nauczyciele nie mogą być jedynymi wychowawcami dziecka. Niezwykle ważne są wzajemne działania wspomagające rodzinę i szkołę w przezwyciężaniu różnego rodzaju trudności uniemożliwiających zdrowy rozwój społeczny dziecka – ucznia.

pedagog szkolny

Według mnie kontakt nauczyciela z rodzicami ucznia powinien być systematyczny. Rodzice muszą zrozumieć potrzebę takiego kontaktu. Rodzice chodzą tylko na wywiadówki, a często nawet i nie. Na indywidualne spotkania z nauczycielem przychodzą, jak są wezwani z jakiegoś określonego powodu, a nie z własnej woli i troski o dziecko. Bywa też tak, że rodzice mimo wezwań do szkoły nie zgłaszają się.

nauczyciel gimnazjum

Rodzice w większości nie potrafią przyjmować informacji o złym zachowaniu swojego dziecka, zawsze je bronią i tłumaczą, zamiast zastanowić się wspólnie z nauczycielem, jakie podjąć działania na rzecz zmiany niewłaściwych zachowań uczniów.

wychowawca III klasy gimnazjum

Nauczyciel ma trudne zadanie do wykonania, gdyż w momencie zauważenia trudności i problemów, jakie napotyka dziecko, pragnie mu pomóc. Bez współpracy z domem rodzinnym jest to często niemożliwe bądź w dużym stopniu utrudnione. Nauczyciel musi wszelkimi sposobami próbować nawiązać współpracę z domem rodzinnym dziecka, gdyż właściwa i pełna współpraca prowadzi do zintegrowania działań wychowawczych.

nauczyciel gimnazjum

Z kolei rodzice najczęściej wskazują na: negatywne doświadczenia dotyczące relacji z nauczycielami, brak poszanowania przez nauczycieli ich prywatności, rozpowszechnianie przez nich informacji, które zostały przekazane w zaufaniu, wstyd przed ujawnieniem problemów rodzinnych oraz etykietowanie ich dziecka z powodu ujawnionych problemów. Poniżej przykładowe wypowiedzi rodziców na temat ich współpracy z nauczycielami.

Współpraca rodziców ze szkołą ogranicza się do uczestnictwa w organizowanych przez szkołę spotkaniach rodzicielskich, najczęściej związanych z informacją o po-

stępnach w nauce i zachowaniu. Pani wychowawczynie przez trzy lata wychowawstwa zaczynała zebrania od krytyki wychowanków. Nigdy nie usłyszałam słów pochwały w odniesieniu do uczniów zdolnych czy pozytywnie wyróżniających się.

mama uczennicy III klasy gimnazjum

Nauczyciele stanowczo za mało czasu poświęcają dzieciom. Często nie mają pojęcia, co tak naprawdę dzieje się w domu rodzinnym ucznia. Nie zadają sobie trudu, aby wyjaśnić pewne stany emocjonalne dziecka, np. dlaczego zachowuje się ono agresywnie lub jest zamknięte w sobie?

rodzice ucznia gimnazjum

Współpracę ze szkołą moja mama wspomina bardzo dobrze. Szkoła, do której chodziłam, była małą wiejską placówką. Pani dyrektor potrafiła włączyć w życie szkoły wszystkich rodziców. Wychowawczynie na spotkaniach z rodzicami zawsze znalazła coś dobrego w dziecku i pochwaliła je, a jeśli coś w zachowaniu było złego, potrafiła to przekazać rodzicom w delikatny sposób.

studentka IV roku pedagogiki

Moim zdaniem warunkami skutecznej współpracy nauczycieli i rodziców są: przekonanie obu stron o konieczności współdziałania, wzajemna wymiana informacji o dziecku, jego zainteresowaniach i ewentualnych trudnościach.

ojciec ucznia I klasy gimnazjum

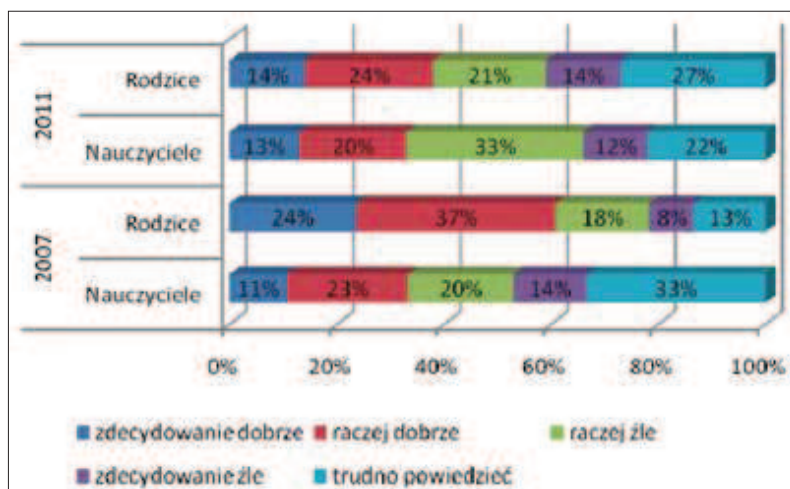
Jestem bardzo zadowolona ze współpracy z wychowawcą mojego dziecka. Jest to osoba otwarta, komunikatywna i budząca zaufanie. Nauczycielka wykazuje troskę o rozwój dziecka i jego wychowanie. Gdy są jakieś problemy, zawsze jest gotowa pomóc je rozwiązać. Podpowiada i wskazuje rodzicom, jakie formy oddziaływań wychowawczych można stosować, aby pomóc dzieciom rozwiązywać na bieżąco ich problemy. Jest otwarta na współpracę z rodzicami i zgłaszane przez nich propozycje dotyczące tej współpracy.

mama ucznia szkoły podstawowej

Przytoczone wypowiedzi nauczycieli i rodziców wskazują z jednej strony na wyraźne bariery utrudniające wzajemną współpracę szkoły i domu rodzinnego ucznia, z drugiej zaś zawierają istot-

ne informacje dotyczące kierunku, w którym ta współpraca powinna się rozwijać.

Wyrażona ocena wzajemnej współpracy obu podmiotów zaprezentowana została na poniższym rysunku (odpowiedzi na następujące pytania: *Jak ocenia Pani/Pan współpracę z rodzicami uczniów uczącymi się w szkole, w której jest Pani/Pan nauczycielem?* oraz *Jak ocenia Pani/Pan współpracę z nauczycielami uczącymi w szkole, do której uczęszcza Pani/Pana dziecko?*):

Z przedstawionych rozkładów odpowiedzi wynika, że w stosunku do 2007 roku zmniejszyła się liczba rodziców oceniających wzajemną współpracę z nauczycielami jako pozytywną. Niepokojący jest fakt, iż duża część nauczycieli i rodziców posiada negatywne zdanie na temat wzajemnej współpracy.

Rodzina i szkoła stanowią dwa uzupełniające się środowiska wychowawcze. Brak kontaktów między rodzicami a nauczycielami bądź ich sporadyczność nie sprzyjają rozwojowi ucznia, gdyż szkoła w oderwaniu od współdziałania i pomocy rodziców nie jest w stanie optymalnie realizować zadań opiekuńczych, dydaktycznych i wychowawczych⁶. Wzajemnej i skutecznej współpracy między rodzicami a szkołą (nauczycielami) sprzyjają⁷:

- budowanie poczucia, że rodzice są dla nauczyciela ważnymi osobami (istotne jest, aby rodzice mieli przekonanie, że będą wysłuchani i mogą liczyć na zrozumienie),
- wyraźne podkreślenie, że otwarta dyskusja na tematy wychowawcze ma pozytywny wpływ na proces wychowania dziecka,
- traktowanie rodziców podmiotowo, z należnym szacunkiem (decyzje w sprawie rodziców

⁶ Cudak H. Rola szkoły w kształtowaniu kultury pedagogicznej rodziców [w:] Nowosad I. Szymański M.J. [red.] *Nauczyciele i rodzice. W poszukiwaniu nowych znaczeń i interpretacji współpracy*, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2004, s. 47.

⁷ Zob. Maksymowska E., Werwicka M. *Wspieranie rodziców w wychowaniu* [w:] *Poradnik wychowawcy*, Wydawnictwo Dr Josef Raabe, Warszawa 2000.

i dzieci nie mogą być podejmowane arbitralnie),

- szczególne zainteresowanie wychowawcy trudnościami sygnalizowanymi przez rodziców,
- budowanie wśród rodziców poczucia realnego wsparcia ze strony wychowawcy (szkoły),
- skupienie rodziców wokół realizacji wspólnych celów.

Mówiąc o wzajemnej współpracy szkoły z rodzicami, nie można całego ciężaru odpowiedzialności za tę współpracę przelać na szkołę.

Rodzice sami powinni być świadomi własnej współodpowiedzialności za wychowanie i edukację własnych dzieci. Do podstawowych zadań rodziców, wynikających ze współdziałania ze szkołą w obszarze profilaktyki i wychowania, należy: współdziałanie w tworzeniu dokumentów regulujących pracę szkoły (statut, program wychowawczy szkoły, szkolny program profilaktyki, klasowy program wychowawczy, terminarz spotkań i tematyka spotkań klasowych); udział w strukturach szkoły (rada szkoły, rada rodziców) oraz dbałość o różne formy współpracy indywidualnej wynikające z bieżących potrzeb.

Współpraca nauczycieli i rodziców umożliwia wspólne rozwiązywanie problemów oraz pozwala na zachowanie spójności podejmowanych działań wychowawczych, stwarza możliwość wzajemnego wspierania się środowisk, w których żyje i rozwija się młody człowiek oraz przeciwdziałania rozwojowi zachowań ryzykownych, które z czasem mogą spowodować rozwój zachowań postrzeganych i ocenianych jako patologiczne. Ważne zatem jest, aby problem współpracy szkoły z domem rodzinnym ucznia stał się przedmiotem zainteresowań pedagogów, psychologów, socjologów, a także przedstawicieli innych środowisk zajmujących się udzielaniem profesjonalnej pomocy rodzinie i dziecku.

Cennym efektem wzajemnej współpracy między nauczycielami i rodzicami jest zdrowy rozwój intelektualny, emocjonalny, społeczny i moralny uczniów.

PRZYKŁADOWY SCENARIUSZ PIERWSZEGO SPOTKANIA WYCHOWAWCY Z RODZICAMI UCZNIÓW

Integracja uczestników każdej grupy jest sprawą bardzo ważną dla osoby pracującej z jej członkami. Wychowawcy klas na każdym poziomie edukacyjnym stają przed ważnym zadaniem, jakim jest zorganizowanie współpracy z rodzicami uczniów. Wzajemne poznanie się

osób należących do jednej grupy, zbudowanie poczucia bezpieczeństwa i stworzenie klimatu wzajemnego szacunku i zaufania przyczyniają się do efektywnej i sprawnej pracy z daną grupą.

Dla wielu wychowawców pierwsze spotkanie z rodzicami uczniów jest trudnym zadaniem. Wychodząc naprzeciw takim trudnościom, prezentujemy poniżej przykładowy scenariusz zajęć.

Temat spotkania: **POZNAJMY SIĘ**

CELE ZAJĘĆ:

- wzajemne poznanie się osób uczestniczących w spotkaniu
- budowanie poczucia bezpieczeństwa i atmosfery zaufania
- wzmocnienie postawy szacunku dla innych ludzi i ich poglądów
- integracja grupy
- ustalenie obowiązujących zasad współpracy między wychowawcą a rodzicami

CZAS TRWANIA SPOTKANIA: 1,5 godziny

WARUNKI: przygotowana sala, w której ma odbywać się spotkanie, krzesła ustawione w kręgu, dostęp do tablicy

POMOCE: mazaki, kartki, papier pakowy, magnesy, kwestionariusz wywiadu, informacja dla rodzica

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Przedstawienie się osoby prowadzącej spotkanie (wychowawcy) i uczestników (rodziców). Wychowawca przekazuje rodzicom krótką informację o celu spotkania. Następnie zwraca się do osób biorących udział w spotkaniu z prośbą o przedstawienie się uczestników spotkania według następującego schematu:

*Nazywam się..... i jestem mamą/tatą.....
(należy podać imię dziecka).*

2. Ćwiczenie – *Moje imię powie Ci o mnie...*

Każdy z rodziców pisze pionowo na kartce swoje imię. Następnie do liter z imienia dopisuje słowa, które go w jakiś sposób określają, np. osoba o imieniu Ewa może dokonać następującej charakterystyki:

Energiczna
Wspaniała
Adokat

Uczestnicy prezentują swoje imiona wraz z określającymi ich wyrazami, np. *Mam na imię Ewa. Jestem osobą energiczną. Moje dzieci często mówią mi, że jestem wspaniałą. Wykonuję zawód adwokata.* Osoba, która zakończyła prezentację, zaprasza do przedstawienia się kolejnego uczestnika spotkania. Ćwiczenie kończymy, gdy wszyscy uczestnicy się zaprezentowali.

3. Zabawa – **Kategorie**

Wszyscy siedzą w kole (wykorzystując całą wolną powierzchnię sali). Osoba prowadząca spotkanie wymienia jakąś kategorię ludzi, np. miłośnicy psów. Osoby, które czują się członkami tych grup, wstają i robią mały krok w kierunku środka koła. Zabawa kończy się, gdy pierwsza osoba dotrze do środka i rozpoczyna ją ponownie.

4. Dyskusja – **Jak skutecznie współpracować?**

Wychowawca wygłasza wprowadzenie. Mówi rodzicom, jak ważne jest, aby ustalić pewne zasady, które będą obowiązywać we wzajemnej współpracy. Po czym dzieli zebranych rodziców na 5-osobowe grupy (do podziału na grupy może wykorzystać cukierki w kolorowych papierkach). Każda grupa ma za zadanie wypracowanie propozycji zasad wzajemnego współdziałania wychowawcy i rodziców (około 7 minut). Następnie grupy przedstawiają sformułowane zasady. Omawiają je i wyjaśniają pozostałym rodzicom. Wymieniają swoje poglądy i dzielą się opiniami (w dyskusji wychowawca jest czynnym uczestnikiem). Ustalone zasady spisują na tablicy (papierze pakowym). Zawierają kontrakt dotyczący przestrzegania wypracowanych zasad.

5. Wywiad – **Ważne informacje dotyczące dziecka i rodziny**

Wychowawca informuje rodziców, że przygotował kwestionariusz wywiadu, w którym zawar-

te zostały pytania dotyczące dziecka i rodziny. Udzielone przez rodziców odpowiedzi będą tylko i wyłącznie przeznaczone do wiadomości wychowawcy. Pomogą one lepiej poznać dziecko. Jeżeli zajdzie taka potrzeba (w zależności od przekazanych przez rodziców informacji) wychowawca będzie mógł zaplanować odpowiednią pomoc.

Wychowawca rozdaje rodzicom kwestionariusze wywiadu i prosi o ich wypełnienie (około 20 minut).

6. Zabawa – **Wywiad z wychowawcą**

W poprzednich ćwiczeniach rodzice byli bardziej aktywną stroną. Czas na zmianę. Teraz rodzice mają szansę na zadawanie pytań nauczycielowi. Wychowawca zajmuje miejsce na środku (ma kontakt wzrokowy z rodzicami) i odpowiada na zadawane przez rodziców pytania. Zabawa kończy się, gdy nie ma już pytań. Następnie wychowawca rozdaje rodzicom kartki z przygotowanymi informacjami, np.

- telefon kontaktowy do szkoły (wychowawcy),
- terminy i godziny dyżuru wychowawcy,
- wykaz przedmiotów w danym semestrze wraz z imieniem i nazwiskiem nauczyciela, który uczy tego przedmiotu (informacja taka ułatwia kontakt rodzica z konkretnym nauczycielem, gdy zajdzie taka potrzeba),
- aktualny plan zajęć dydaktycznych i pozalekcyjnych,
- informacje o możliwości wglądu do podstawowych dokumentów szkoły, i inne (w zależności od aktualnej sytuacji).

7. Podsumowanie spotkania – każdy z rodziców dzieli się swoimi przeżyciami i spostrzeżeniami. Pomocna może się tu okazać technika niedokończonych zdań, np. każda z osób biorących udział w spotkaniu kończy zdanie:

W czasie dzisiejszego spotkania.....

KWESTIONARIUSZ WYWIADU Ważne informacje dotyczące dziecka i rodziny			
Imię i nazwisko dziecka			
Data i miejsce urodzenia			
Adres zamieszkania			
Adres do korespondencji			
Imię i nazwisko rodziców (prawnych opiekunów)	matki –	ojca –	
Telefon kontaktowy do rodziców (prawnych opiekunów)	matki –	ojca –	
Miejsce pracy rodziców, telefon (prawnych opiekunów)	matki –	ojca –	
Rodzeństwo ucznia	imię	wiek	Czym się zajmuje?
Sytuacja materialna rodziny: (proszę zaznaczyć znakiem x)	bardzo dobra ☐	dobra ☐	przeciętna ☐
	zła ☐	bardzo zła ☐	
Warunki mieszkaniowe rodziny: (proszę zaznaczyć znakiem x)	bardzo dobre ☐	dobre ☐	przeciętne ☐
	złe ☐	bardzo złe ☐	
Stan zdrowia dziecka (niepełnosprawność, choroba przewlekła, inne ważne informacje):			
Czy dziecko posiada orzeczenie lub opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej (lub innej specjalistycznej)? TAK ☐ Jaka? ..... NIE ☐			
Zainteresowania (spędzanie wolnego czasu): ▪ Co dziecko lubi robić wolnym czasie? ..... ▪ Czym dziecko się interesuje?			
Dotychczasowe osiągnięcia dziecka:			
Czy dziecko sprawia problemy wychowawcze (jeżeli tak, to jakie)?			
Proszę dokończyć zdanie: O moim dziecku mogę powiedzieć, że			
Oczekiwania Pani/Pana dotyczące współpracy z wychowawcą dziecka:			
Oczekiwania Pani/Pana dotyczące współpracy z pedagogiem szkolnym:			
Inne ważne informacje, które chce mi Pani/Pan przekazać:			

Bibliografia

1. Bocian B., Matysiuk R. *Szkolny program profilaktyki – szansą spójności dla podejmowanych działań profilaktycznych* [w:] Deptuła M. [red.] *Diagnoza pedagogiczna i profilaktyka w szkole i środowisku lokalnym*, Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2004.
2. Cudak H. *Rola szkoły w kształtowaniu kultury pedagogicznej rodziców* [w:] Nowosad I., Szymański M.J. *Nauczyciele i rodzice. W poszukiwaniu nowych znaczeń i interpretacji współpracy*, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2004.
3. Kunicki-Goldfinger M. *Prawa rodziców w europejskich systemach oświaty* [w:] Starzyński W., Wieczorek E., Kołodziejczyk W., Kunicki-Goldfinger M. *Prawa rodziców w szkole*, Społeczne Towarzystwo Oświatowe, Warszawa 2002.
4. Łobocki M. *W trosce o wychowanie w szkole*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007.
5. Maksymowska E., Werwicka M. *Wspieranie rodziców w wychowaniu* [w:] *Poradnik Wychowawcy*, Wydawnictwo Dr Josef Raabe, Warszawa 2000.
6. Szymański M.J. *Rodzina i szkoła w procesie gwałtownej zmiany społecznej* [w:] Nowosad I., Szymański M.J. [red.] *Nauczyciele i rodzice. W poszukiwaniu nowych znaczeń i interpretacji współpracy*, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2004.
7. Wieczorek E. *Prawa rodziców w polskim systemie oświaty* [w:] Starzyński W., Wieczorek E., Kołodziejczyk W., Kunicki-Goldfinger M. *Prawa rodziców w szkole*, Społeczne Towarzystwo Oświatowe, Warszawa 2002.

Autorka jest pracownikiem naukowym Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach

O NAUCZANIU

Potem rzekł nauczyciel: Powiedz nam o Nauczaniu.

I odpowiedział:

Nikt nie objawi wam niczego więcej poza tym, co u świtu waszej wiedzy od dawna już drzemie.

Nauczyciel, który w cieniu świątyni wraz z uczniami swymi się przechadza, nie mądrością z nimi się dzieli, lecz raczej wiarą i umiłowaniem swoim.

Jeśli zaiste mędrce jest, nie do domu mądrości swojej nakaże ci wstąpić, lecz raczej przez progi twego własnego umysłu cię poprowadzi.

Astronom może ci o pojmowaniu Wszechświata opowiadać, lecz własnego rozumienia dać ci nie potrafi.

Muzyk może ci w rytmie, co w kosmosie dźwięczy, śpiewać, lecz uszu, które rytm ujarzmiają, ci nie użyczy ani głosu, który zanucić go potrafi, ci nie ofiaruje.

A ten, kto w nauce o liczbach jest wprawny, o królestwie wag i miar opowiedzieć ci może, lecz wprowadzić cię tam nie zdoła.

Jako że wzrok jednego człowieka drugiemu swych skrzydeł nie użyczy. I podobnie jak każdy z was samotnie przed obliczem Boga staje, tak również samotnie z poznaniem Boga i ziemi zrozumieniem się zмага.

Khalil Gibran, „Prorok”